

PETER ARONSSON

Vad är ett nationalmuseum?

FRANSKA REVOLUTIONEN och Napoleons erövringar förändrade museilandskapet på ett avgörande sätt. Paris, med ett av världens främsta museer, Louvren, blev en arketyp för omvandlingen av en kunglig samling till ett nationellt museum, om än med starka universella ambitioner. Ambitiösa naturhistoriska samlingar och det än mer nationellt och kronologisk-narrativt organiserade Musée des Monuments français, 1795–1816, med Alexandre Lenoir som skapare, kompletterade panoramat med konfiskerade skulpturer från monarkin, adeln och prästerskapet arrangerade i historisk-didaktiska installationer.

Förnyelsen och koncentrationen skedde som en konsekvens av Franska revolutionens omvandling av kunglig egendom till nationell, och som ett resultat av Napoleons efterföljande fälttåg. De senare fungerade först som en jättelik insamlingsturné för europeiska kulturhistoriska föremål till Paris, som blev en enastående europeisk vetenskaplig arena för utställningar. Dessa utställningar blev i sin tur en förebild för nya nationer, när återbördande av föremålen blev aktuellt efter världets fall.

Dessa impulser, materiellt och idémässigt, intresserar i dag samtidens forskning som arbetar med begrepp som *cultural transfer* – en kartläggning över hur idéer förs över men också förflyttas och förskjuts,

när de i nya sammanhang blir till viss del annorlunda än i den ursprungliga kontexten.

Det finns fler bud på väsentliga föregångare till dagens museiinstitutioner, med sin historia längre tillbaka i tiden. Medicéernas Uffizier som ett av de redan på 1500-talet öppnade gallerierna, Vatikanmuseets väldiga samlingar samt Peter den stores och Ole Worms vetenskapliga samlingar är alla skapade på 1500- och 1600-talen och förda vidare in i vår egen samtid. British Museum, grundat 1753, står som en tydlig motpol till den med våldsamma metoder och för nationella syften samlade utställningen. BM står, både i självbild och för eftervärlden, som ett uttryck för upplysningstankens materialisering, det frivilliga och universella sanningssökandet. Samlingar från hela världen till vetenskapens gagn skapas nu genom privatpersoners och fria associationers möda.

Louvren som ett exempel på samlingar av makalösa föremål i nationens tjänst, och BM som uttryck för upplysningsidealens vetenskapliga konkretion, visar fortfarande på en viktig principiell polaritet. Producerar museerna kunskap eller maktpolitisk identitet – eller både-och?

Under 1800-talet växte nationalmuseer av skilda slag fram i hela världen. Först i Europa: Pest 1807, Graz 1811, Prag 1818, Sankt Petersburg 1817 och 1821, Danmark 1819. Men nästan samtidigt skedde det i kolonierna, om än drivkraften och verksamheten där hade en tydligare karaktär av undervisning och modernisering än av nationell självhävdelse: Charleston 1773, Rio de Janeiro 1815, Sydney 1821 och Cape Town 1825. Den verkliga höjdpunkten för grundandet av entydiga nationalmuseisamlingar infaller under 1800-talets andra hälft. De blir avgörande bevis på att en nation finns och ett mått på kvaliteterna hos den och dess statsbildning. Genom och i dessa institutioner skapas kunskapsbaserade uppfattningar om såväl omvärlden som den egna kulturens essens och mening.

I projektet *European National Museums: Identity politics, the uses of the past and the European Citizen* (EuNaMus) undersöker, under åren 2010–2012, ett stort antal forskare från åtta europeiska universitet vilka identitetspolitiska förhandlingar som äger rum runt dessa nationalmuseer, historiskt och i samtiden, både på det kulturpolitiska och det utställningsmässiga planet (www.eunamus.eu). På vilka sätt byggs nationella identiteter, och hur har det påverkat nations- och statsbildningsprocesserna i Europa under de senaste 250 åren? Frågorna är av historiskt intresse men i hög grad relevanta för hur det samtida Europa och EU ska förstå sin plats i världen, kunna hantera balansen mellan nationell och europeisk representation och presentera sig själv och minoriteters roll i en globaliserad värld.

Förhandlingar

Rent schematiskt finns det vissa grundläggande sätt att förklara varför museerna växer fram. *Inom* museerna frodas en framstegs- och vetenskapsoptimistisk historieskrivning, man ser sig som delar i upplysningsprojektet, som befriande och spridande makt till en alltmer kunnig befolkning. I en kritisk tradition ser man i stället museerna, i bästa fall, som uttryck för självförhärligande demonstrationer, och i sämsta fall som alltför vällyckade tekniker för kontroll och maktutövning. I strid med en demokratisk och upplysningstida retorik återskapas lydiga undersåtar, nu med nya medel. I vissa av dessa förklaringar är kunskapsinnehållet det avgörande, i andra är de sociala och kulturella verkningarna det väsentliga. Vi kan känna igen och se dessa förklaringar som friläggande av dilemman mer allmänt relevanta för såväl museer som på skolans område. Detta tyder på att de varierande förklaringarna är uttryck för flera dilemman som olika institutioner förhandlar om, i detta fall kunskap respektive offentlig representation och identitetspolitik. Detta gör området extra intressant att studera. Vad är det för typer av förhandlingar som pågår? Fyra typer är värda särskild uppmärksamhet:

1. *Kunskapens olika fält*: Varför hör ett objekt hemma i samlingen – är det som representant för naturvetenskap, etnografi, kulturhistoria, konst? Är objekten alls lämpade för museet? Hör de i stället hemma i den funktionella samtiden, i ett vardagligt, privat eller heligt rum? Svaren är ingalunda självklara, och betydelsefulla förändringar sker också i dag vad gäller synen på placeringen av exempelvis samernas och indianernas kulturarv.
2. *Kunskap och politik*: Nationalmuseer legitimeras genom sin politiska relevans. Denna kan vara öppet ideologisk och nationalistisk. Men den är ofta mer effektiv om den tillåter en vetenskaplig autonomi som skapar en solid grundval för framställningen av territoriets och kulturens långa rötter, den välmående vetenskapens spetskompetens och framgångar. Representationen av förbindelsen mellan kunskap och politik gäller inte bara samlingarna utan synliggörs i stadsrummens prestigebyggnader. I gamla självsäkra imperiehuvudstäder som London och Paris kan detta samband vara mer utspritt än i nya, ambitiösa nationer. I Berlin, Washington och Helsingfors är närheten mellan de nationella kulturinstitutionerna och de politiska och administrativa maktcentra ingen tillfällighet.
3. *Relevanta skillnader*: Nationalmuseerna berättar om vad som är nationens kärna och gemensamma styrka. Farliga och hotfulla konflikter ignoreras om möjligt, medan mindre drastiska konflikter skrivs in som bidrag till nationella rikedomar. Potentiellt splittande krafter får en plats i ”museisolen” som varande kulturella rikedomar, och de desarmeras därmed som politiska alternativ. Bondeverkligheten, social likaväl som med regionala skillnader, förvandlas sålunda kring 1900 till en pittoresk och värdefull variation på det nationella temat.

4. *Historisk förändring*: Tider av hastig förändring kräver förankring av något slag för att inte resultera i en explosion av osäkerhet. Nationalmuseer kan fungera som sådana ankare. De kan också verka som föregångare, som skapande riktning för en nation i födelse. I Polen, Ungern och Finland tillkommer museerna före staten. I Istanbul är Kemal Atatürks musealisering av den gamla ottomanska rikedomerna en del av den politiska omvandlingen till nationalstat. I Sverige kan grosshandlarna och adeln, på Skansens teatralt uppsatta folkfester, i en lekfull och samtidigt både vördnadsfull och nedlåtande *performance* placera bondesamhället i det förflutna, och sig själva i framtiden. Kvinnornas roll var där central som medlare i klassklyftorna då de iklädde sig det enkla folkets villkor, om blott för en dag. Vi är ett folk, en nation.

Med en förändrad kunskapssyn på det materiella som kunskapsbärare och på systematikens möjligheter, och på den publika kommunikationens uppgifter och värde, så svänger museerna mellan sina olika funktioner: att betona sina samlingar som skattkammare eller systematiskt arkiv, eller att betona utställningen och den publika verksamheten som verktyg för bildning och som upplevelsearena.

Att definiera ett begrepp

För att jämföra ett fenomen framväxt i olika länder måste det preciseras både nominellt och funktionellt. Termen *nationalmuseum* dyker upp – med variationer – i de flesta språk under tidigt 1800-tal, parallellt med rotbegreppet *nation* i den nya bildningen nationalstaten.

1800-talets nationalmuseer framträder i nyklassisk arkitektur och ger ett solitt intryck av tidlöshet och orörlighet. När man ska göra en jämförelse mellan länder, museer och över tid behövs en mer analytisk diskussion om vad ett nationalmuseum är, för att kunna veta vad det är man vill jämföra. Ett första närmevärde kan sägas vara: *samlingar för publik representation av för nationen bärande värden*. Men forskningen

bör inom den ramen precisera sitt urval i *fyra dimensioner*, något som gör nationalmuseet som begrepp till ett mer rörligt mål än man vanligen tänker sig. Hur yttrar sig det nationella i ägande, initiativ och drift?

Den *första* dimensionen rör den kollektiva representationen. Representeras nationen av staten, en stiftelse eller någon annan som genom donationer, drift och innehåll ger en trovärdig relation till nationell representation? Relationen mellan stat och folk kan realiseras på flera olika sätt. Den *andra* dimensionen handlar om vilka museala kunskapsfält som jämförs. Samlingarna är organiserade för att representera väsentliga och för nationen relevanta kunskapsområden och territorier. Naturhistoriska museer lutar tydligast åt en universalhistorisk modell; de konsthistoriska är relevanta både genom att representera eviga estetiska värden och nationella skolor, och genom bildande och utbildande ambitioner hos en kulturnation. Arkeologiska och historiska utställningar ställs oftare explicit i nationens tjänst. De etnografiska samlingarna är liksom konsten rörliga och kan ingå i såväl naturhistoriska, konstnärliga, historiska som i brännande samtidspolitiska sammanhang.

Nationalmuseer bör för det *tredje* ses som varande en del av historiska processer, en fortlöpande historia i rörelser. Initiativ, samverkan, beslut, realisering, institutionalisering och professionalisering avlöser varandra. Funktion och uttryck ändras hela tiden och uttrycker samtidigt maktförhållanden och behov – men relaterar till en allt mer innehållsrik ryggsäck av samlingar, beslut och ordningar som har etablerats. Det gäller då vid jämförelser att se i vilken fas de olika museerna befinner sig.

För det *fjärde*, och kopplat till det föregående, kan museernas betydelse och *mening* avläsas på olika aktörs- och artikuleringsnivåer: från den politiskt symboliska roll de har som föreställda storheter, musei-byggnadernas budskap i stadsrummet, utställningarnas implicita och explicita uttryck, till det intryck de gjort på turisterna som lämnar caféet och museishopen på jakt efter nästa upplevelse. En jämförelse måste då självfallet gälla likartade nivåer eller diskutera relationerna mellan dessa.

Här finns uppenbart många möjligheter till urval, och alla jämförelser kan inte utföras samtidigt. Men i EuNaMus tänker vi undersöka ganska många av dem i preciserade nedslag. Jag är ansvarig för ett delprojekt som jämför de framväxande strukturerna av nationalmuseer i Europa från 1750 till i dag. En bärande tanke är att kunna förstå etableringen av dem, liksom viktigare förändringar av dem, relaterat till den föränderliga roll de spelar i nationsskapandet.

Att realisera ett begrepp

För att konkretisera resonemangen vill jag ge en bild av likheter och skillnader vid etableringen av nationalmuseer i Danmark och Sverige, dessa två gamla konglomeratstater i tidigare kamp om herraväldet runt Östersjön, men i avveckling under 1800-talet, och med en relativt parallell historia som framgångsrika välfärdsstater under 1900-talet.

Först i Norden med att kräva ett nationalmuseum är den danske litteraturprofessorn Rasmus Nyerup, i ledningen för den kommission som ska se över Fäderneslandets fornsaker och därmed vad som kan ingå i ett kommande nationalmuseum (1806). Kanonerna från napoleonkrigen hade påmint danskarna om det osäkra i nationens existens, förstärkt av Kjelfredens förlust av Norge. Hotet blev till ett trängande krav om att anlägga ett museum

... hver Fædernelandets-Mand, der i dette Asyl for de ellers alt mere og mere forsvindende gamle nationale Mindesmærker, fra Sal til Sal kunde studere den successive Fremgang i Nationens Cultur og Begreber, Sæder og Skikke, derved [vilde] føle den mest levende Interesse.¹

Det fanns redan ståtliga kungliga samlingar att bygga vidare på. Oldnordisk museum öppnade under ny skylt år 1819. Det kunde bygga vidare på delar av de kungliga samlingarna och det museum som på 1600-talet skapades av medicinaren Ole Worm. Sammanslagna redan på 1680-talet hade det då skapats en dedicerad museibyggnad.

Den långa samlingstraditionen och enväldet gav möjlighet till ett

snabbt gensvar på det största trauma nationen hittills mött efter 1658: bombardemangen av Köpenhamn under Napoleon och förlusten av Norge till Sverige 1814. Det nordiska namnet på nationalmuseet visade både bakåt, mot imperiedrömmar, och framåt, på öppenheten för mobilisering och omförhandling av de aktuella gränserna och för fler allianser, för att klara yttre hot bättre än att enbart få förlita sig på den egna statens kulturella och militära muskler. Med förlusterna av territorium 1864 och 1871 ökade denna typ av incitament än mer, för att kompletteras med erfarenheterna av ockupationen under andra världskriget.

Etableringen uppfyllde också ett behov av att gestalta känslan av snabb social förändring. Nödvändiga jordbruksreformer kunde legitimeras i den politiskt feodala ordningen med hänvisning till förmenta rötter i fornnordisk, demokratisk tid med fria odalbönder.²

I Sverige kom de första förhoppningarna ganska snart att formuleras i kretsarna kring Götiska förbundet, på liknande sätt som i Danmark, och inte utan koppling till den traumatiska förlusten av Finland. Magnus Bruzelius (1786–1855) skrev år 1817 i *Iduna*:

Den tid har dock funnits i Sverige, då man vid beundrandet av Grekiska och Romerska ålderdoms-minnesmärken, ansett sig äga skäl att förgäta dessa enkla lemningar efter våra egna förfäder, såsom talande bevis endast på deras råhet. Men då fråga är om det skönaste ett folk äger, – dess National-historia – en sann och lefvande kännedom om förfäderen, och således äfven om det som tillhört dem, då är det icke arbetets förträfflighet, som ger värde åt den funna antiqviteten. Det är nog, att den blifvit nyttjad af en bland dessa forntida Svenskar, som lefvat då Norden var ett hem för de härligaste bragder. Långe hafva dock själfvåldet och det skändliga föraktet för att hvad som är gammalt, tillintetgjort mången ädel Kämpes tusenåriga grafvård. Minnesmärken efter våra stamfäder förstöras årligen genom det öfverallt tilltagande åkerbruket. Skynda vi ej att med urgammalt Svenskt nit hopsamla de ännu spridda lemningarna efter de äldsta Svenskar, så skola våra efterkommande endast i skrifter lära känna, hvad vi med egna ögon så ofta hafva betraktat. Och då Sverige ägt en Rudbeck, Verelius, Gö-

ransson och Björner, som offrat hela sitt lif åt forntiden, så må hvarje sann Svensk med brinnande längtan önska att snart hos oss, liksom i England och Danmark, se ett offentligt, alltid tillgängligt National-Museum för våra fornlemningar, värdigt vårt land och så stora fornforskarens namn. Då skulle icke här och der i enskilda mäns osäkra gömmor de skatter förvaras, som äro hela landets egendom, och som borde utgöra en väsendtelig del av National-historiens tillhörigheter. Men så länge denna önskan icke blifvit uppfylld, är det en skyldighet för hvar och en, som ännu har känsla för sitt fosterland, att genom beskrifningar göra de fornlemningar bekanta, hvilka han händelsevis råkat rädda från undergång, ehuru obetydliga de ock må förekomma dem, som förakta Nordens okonstlade minnesmärken, derföre att de icke bära prägeln af Söderns lysande konst.

Citatet har tagits med i sin helhet för att det så väl visar på hur omsorgen om den nationella historien ställs mot vurmen för det klassiska arvet, museet som ett gemensamt åtagande för fosterlandet, dess hemvist i den nordiska kulturkretsen, förebilderna från grannländerna och hur den ekonomiska utvecklingen hotar det historiska arvet med förakt och försummelse. Detta är en tematik som är levande framöver och fogar in (det arkeologiska) kunskapsprojektet i en starkt politisk, ideologisk och etisk ram.

Det skulle komma att dröja längre än författaren kunde ana, till 1866, innan ett storslaget hem, ett Nationalmuseum för samlingarna, kunde slå upp portarna. Föregångare fanns i Kongl. Antiqvariska och Historiska Museum (från 1855 Statens historiska museum) i regi av Kongl. Vitterhets Historie och Antiqvitets Akademien med fri entré för allmänheten, från 1847 i Ridderstolpeska huset.³

Det som i dag går under beteckningen Nationalmuseum är numera i huvudsak ett konstmuseum kompletterat med en avdelning för industri-design. När museet öppnade i sin nya byggnad 1866 var förhållandena inte så olika vad de i dag är i Danmark eller Finland. Nationalmuseum innehöll då flera olika samlingar som ansågs oundgängliga för att definiera det nationella: konst, arkeologi och märkvärdigheter ur de kung-

liga samlingarna. I dag finns representationen av Sverige i huvudstaden utspridd på ett flertal museer, efter århundraden av statligt ointresse och ovilja att samla sig till en diskussion om Sverige som varande inte bara ett samtida försäkringsinstitut för välfärdsfrågor utan som en historisk stat där nationell integration och hantering av skillnader har varit avgörande för den nuvarande statens existens och politiska gemenskap.

I Sverige tog det alltså längre tid än i Danmark att etablera ett kungligt museum av rang, och än längre till att ett Nationalmuseum kunde öppnas för publiken – detta trots likartade trauman och ett behov av en ny kungadynasti för att markera sin närvaro. Förklaringarna är flera. En parlamentarisk stat, där bönderna var ointresserade av en konstsalong i Stockholm och mer angelägna om statssubventioner till den kostsamma folkskolan som hade införts 1842, gjorde att nybygget drog ut på tiden. Andra aktörer tillkom under 1800-talets andra hälft för att fylla bredden av det nationella med materiella relikter. Detta gällde för hela Norden. I synnerhet Artur Hazelius och Skansen fångade genom friluftsmuseet, och dess levandegörande av det förflutna i byggnadsskick och fester (*reenactments*) upp ett tema som snabbt gick på export. Nordiska museet och det museum som skulle bli Historiska museet delade år 1919 upp ”marknaden”, huvudsakligen kronologiskt, och så är det än i dag. Förhistoria och medeltida kyrklig konst på ett ställe, tiden efter 1520 och kulturhistorien på ett annat, militär och politisk historia på ett tredje, antika kulturer på ett fjärde, etc.

Besökarens perspektiv

Vad ges det då för bild av statens och nationens historia och ursprung – på Nationalmuseum i Danmark respektive Historiska museet i Sverige? Mycket kort ska jag visa på intressanta skillnader. Här nöjer jag mig med att peka på två fenomen kopplade till de kulturhistoriska museerna. Skillnader i deras etablering är redan berörd. Hur skiljer sig deras berättelser åt, de som de explicit för fram till museibesökaren vid ett ”vanligt besök”, det vill säga vid ett kort och oförberett sådant besök år 2009?

Budskapet framgår tydligt i den nyöppnade utställningen om Oldtiden: Danmark har alltid funnits, det finns en obruten kontinuitet mellan då och nu och med karaktär av kronologiskt tydliga urskiljbara framsteg.

Öppningen i det första rummet visar tidsindelningens och materialets logik, genialiskt uppfunnen av dansken C.J. Thomsen 1836, inramat av Jellingestenen och Altamiramålningar. Sluscenen, 23 utställningsrum senare, har också Jellingestenen med sin statsgrundande runristning centralt placerad. Med Danmarks grundande börjar och slutar det hela. Däremellan kommer den långa historien: mänsklighetens födelse och isens smältning, kult och odling (plogarna har en framträdande roll), religion (guldoffer) och människooffer i mossfynden. En existentiell och personlig sida öppnar sig någon gång, men lika ofta en politisk, vilken urskiljer nya mäktiga familjer som etableras i romersk järnålder. Vart och ett av de 24 rummen präglas av en narrativ respektive en föremålsbaserad långsida med fullmatade hyllor. På kortsidorna – som inramning – visas ofta icke-danska och till och med naturvetenskapliga teman samt stora foton. I mittenutrymmet presenteras stora, ofta kanoniserade fynd (*highlights*) i golvmontrar. Till skillnad från den tidigare utställningen dominerar en rak kronologi. Hela det första rummet målar upp tredelningen och sedan följer man dess logik; den mest dramatiska övergången är jordbrukets införande.

Danmark är i utställningen en självklar storhet, utgångs- och slutpunkten markerad av Jellingestenens centralitet. Det första skelettet man har funnit i jorden är självklart den första ”danskan”. ”Den första kristna kvinnan” är ett annat huvudnummer. Förbindelser och utbyte med Europa är ett huvudtema för varje narrativ vägg. En viss oklarhet råder var Danmark börjar och slutar på kartorna, särskilt i söder med Slesvig Holstein, och någon gång i öster där fynd av flintgruvor i Skåne får representera Danmark.

Det är svårt att i de likaledes nyöppnade arkeologiska utställningarna i Sverige få en motsvarande bild av nationell representation. På His-

toriska museet deklarerar den numera äldsta delen av de nya forntidsutställningarna, Vikingautställningen, att ”För tusen år sedan fanns inget Sverige och inga svenskar”. Tonvikten i de två nya utställningarna Forntider ligger på livsöden och på etiska och existentiella frågor och deras relevans i vår egen samtid. Del I har en Thomsensk presentation av lika delar kvinnors och mäns öden och livsvillkor. Del II i Forntider kan sägas vara en transithall där varje ”gate” är en tidlös fråga, ”viktig för människor i alla tider”, för besökaren att förhålla sig till. Det är kaxigt och än mer anspråksfullt och universaliserande än det nationella tilltaget, men på ett annat sätt. Besökaren uppmanas att välja fråga och ta ställning: till frågor om döden, familjen, makten, rummet, historieberättandet.

Sammantaget blir det fortsatt oklart vad som är svenskt och Sverige – detta mystifieras och universaliseras genom att visa på mänskliga frågor relevanta för alla. Men av någon anledning blir det bara exemplifierat med öden och processer från det Sverige vars gränser fastställdes 1905.

Detta kan kontrasteras mot grundsynen då det nya museet invigdes år 1943: ”I obruten följd har bonden sedan stenåldern brukat svensk jord. I Europa har endast danskar och norrmän lika länge bebott fädrens mark.” Och vad gäller den politiska organiseringen: ”Konungadömet är i Sverige uråldrigt. Vald vid Mora sten red konungen sin eriksgata.”⁷⁴

Kontrasten kan tyckas enorm: ett äldre synsätt där Sverige är bergfast grundlagt som odlingskultur sedan neolitikum och även som politisk stat sedan tidernas begynnelse, och ett yngre synsätt som helt tar avstånd från att Sverige eller svenskarna existerade under samma tid.

Radikaliteten ska dock inte överdrivas. Vikingarna, denna romantikens 1800-talsuppfinnning, utgör fortfarande ett huvudnummer. Våren 2008 rapporterades att SHM ska ta upp konkurrensen med privata initiativ på Djurgården och göra en stor tillbyggnad för att svara på efterfrågan på än mer vikingar. Forntider är också konventionell på flera punkter. Den invanda kronologin finns där, med sten-, brons- och järnålder, som för civilisationen framåt. Än mer överraskande är att det nuvarande

Sveriges gränser i så hög grad bestämmer framställningen. En stor del av utställningarna, även den klassiska portalen med "Bäckaskogskvinnan", kommer från Skåne, som just i år har varit svenskt i 350 år, en obetydlig tidsrymd i ett arkeologiskt perspektiv. Inga fynd kommer från Finland, som varit svenskt längre än så och varit "osvenskt" bara i 200 år. Andra nordiska eller europeiska kulturer är frånvarande.

Mångkulturell respektive nationell politisk kultur

Skillnaderna i etablering av nationalmuseer mellan Danmark och Sverige går att göra begriplig som ett uttryck för statskickens olika förmåga att driva fram beslut liksom förekomsten av äldre samlingar att återbruka. På samma sätt är de påfallande samtida skillnaderna i nationella narrativ klart i samklang med skillnader i kulturpolitik. I Danmark har explicita beställningar på en kulturell och historisk kanon, och en uttrycklig nationalism parat med stramare asylpolitik, varit framträdande. I Sverige är motsvarande regel för det offentligt accepterade samtalet en mångkulturell och explicit antinationell kulturpolitik, en berörings-skräck för nationella frågor.^{5,6}

Internationell utblick

På 1990-talet trodde många att vi närmade oss en postnationell värld där allmänt omfattade universella världen minskade intresset för kulturella kontexter och investeringar i dessa. I dag ser vi en mycket mer mångtydig utveckling. Nationalmuseernas innehåll omförhandlas i Taiwan, Nya Zeeland, Australien, Kanada, USA och i östra Europa. Det byggs nya nationalmuseer i Holland och Prag, gamla tar ny gestalt. På många håll, som i Nya Zeeland och Australien, är det etnisk integration som framstår som mer pressande än klassmässig. Nya nationer med statsambitioner, som Skottland, etablerar fortfarande kulturell representation i form av nationalmuseer. Tyskland investerar stort, både för att förhandla med sin historiska skuld och stärka det kulturella självförtroendet. Stater i konflikt satsar stort på nybyggen, som Taiwan och Sydkorea.

Nybildade stater i östra Europa återerövrar och bygger nytt, man förstärker utställningar med belägg för statens åldriga existens och visar på den närliggande Sovjetiska ockupationens illegitimitet.

Samtidigt är besöksnäringen och turismen klart närvarande i form av en mer ekonomisk drivkraft. Historien är inte slut. Nationalmuseerna utgör en intressant nod för att studera hur den – historien – vrider sig runt gamla frågor och söker efter nya gestaltningar.

Inträdesföredrag den 1 december 2009

NOTER

1. Conrad, Flemming, *Smagen og det nationale. Studier i dansk litteraturhistorie-skrivning 1800–1861*. Köpenhamn: Museum Tusulanums Forlag 1996, s. 50.
2. Federspiel, Beate Knuth, ”Institutionaliseringen af bevaringstanken i Danmark. Oldsagskommissionens kommissorium 1807”, *Ny dansk museologi*, Bruno Ingemann & Ane Hejlskov Larsen (red.). Århus: Århus Universitetsforlag 2005.
3. Hildebrand till Thomsen 7 januari 1847, Bengt Thordeman, ”Lokalfrågor och inredningsproblem”, *Ad patriam illustrandam: hyllningsskrift till Sigurd Curman 30 april 1946*, Bengt Thordeman, Dagmar Selling & Adolf Schüch (red.). Uppsala: Almqvist & Wiksell 1946, s. 113. Birger Nerman, ”Statens historiska museum: samlingar och verksamhet”, *Ad patriam illustrandam: hyllningsskrift till Sigurd Curman 30 april 1946*, Bengt Thordeman, Dagmar Selling & Adolf Schüch (red.). Uppsala: Almqvist & Wiksell 1946, s. 186–187. Per Widén, *Från kungligt galleri till nationellt museum. Aktörer, praktik och argument i svensk konstmuseal diskurs ca 1814–1845*, (red.). Hedemora: Gidlund 2009.
4. Andersson, Joakim & Aronsson, Peter, *10 000 år – på 90 minuter. Pedagogisk verksamhet i forntidens basutställning*, (red.). Norrköping: Linköpings universitet, Tema Q 2004); Regner, Elisabet, *Tiotusen år i Sverige – en idehistorisk analys av en arkeologisk utställning*. Opubl. uppsats i arkeologi. Stockholm: Stockholms universitet 1995.
5. En bredare exposé över budskapet från svenska museer finns i Aronsson, Peter, ”Svenska historiebruk – nationellt och lokalt”, *KulturSverige 2009. Pro-*

- blemanalys och statistik*, Svante Beckman & Sten Månsson (red.). Linköping: Sörlins förlag AB 2008a, där fler nationalmuseer vävs in i analysen. För mer utbyggda komparativa framställningar på engelska, se Aronsson, Peter, "Representing community: National museums negotiating differences and community in Nordic countries", *Scandinavian Museums and Cultural Diversity*, Katherine J. Goodnow & Haci Akman (red.). New York: Berghahn Books 2008b; Aronsson, Peter, "Exhibiting Scandinavian culture in national context", *Popular national histories*, Stefan Berger, Chris Lorenz & Billie Melman (red.). London: 2010 (under arbete); Aronsson, Peter, "Why National Museums?", *The Nation Exhibited*, S.J. Knell, P. Aronsson & A. Amundsen (red.). London: Routledge 2010 (under arbete).
6. Våren 2010 öppnades på Historiska museet i Stockholm en ny utställning över Sveriges historia fram till 1986, i anslutning till Norstedts och TV4:s satsning på Sveriges historia.